

v bojích, a byl proto přebytek žen). Ženy mohou mít na jednu pouze jednoho manžela. O rozvod mohou požádat oba partneři, ale obecně platí, že dosáhnout zrušení manželství je snazší pro muže. Muslimové se mohou oženit s nemuslimkami, pokud to jsou příslušnice lidu knihy, tedy židovky nebo křesťanky. Muslimky si nemuslima vzít nesmějí. Vždy je tu možnost, že muž přestoupí na islám; pokud však konvertuje jen za účelem odstranění právních překážek, je přestup odsuzován.

Svatební obřad je prostý, jde v podstatě o sepsání a uzavření smlouvy mezi oběma partnery. K obřadu se neváže žádný zvláštní rituál, tedy alespoň není vyžadován, ale je zvykem, že někdo zarecituje úryvek z Koránu a pronese krátkou řeč. Smlouvu podepisuje ženich a zástupce nevěsty. Na vše často dohlíží vládní úředník, ale nijak nezastupuje kněze; má pouze právní odpovědnost.

Skutečná svatební veselice začíná až po podepsání smlouvy. Tyto oslavy probíhají v různých oblastech různě, ale pro všechny muslimy je důležité zahájit manželství oslavou pro příbuzné a další hosty, a to tak velkou, jak to prostředky a okolnosti dovolují. Obvykle je při svatbě dostatek vybraného jídla, hosté mají nové šaty, najatý profesionál recituje z Koránu, je tu hudba, tanec (především lidový, ženy tančí s ženami a muži s muži), světla, ozdoby, divadelní představení (například na Jávě stínové divadlo) a další. Oslavy často trvají několik dní. Hosté někdy novomanžele uličnický špehují, ale jen z legrace. Na Středním východě se po svatební noci místy ještě vyvěšuje zakrvácené prostěradlo, na důkaz toho, že svazek byl naplněn, ženich je potentní a nevěsta panna.

Smrt a obřady s ní spojené

Umírající člověk by měl před smrtí obrátit hlavu k Mekce a pronést: „Není božstva kromě Boha“, jako přípravu na výslech, který podle muslimů provádějí v hrobce anděle smrti. Umírajícímu - a také po jeho smrti, na pohřbu a při vzpomínkových obřadech - se často recituje 36. súra Koránu, jelikož velmi barvitě líčí konec života a přechod na onen svět. „„Kdo kosti oživí, když již zpráchniví?“ Odpověz: ‚Oživí je ten, kdo poprvé je stvořil a jenž dobře o každém stvoření ví.‘“ (36:78-79)

Po smrti tělo zemřelého musí projít poslední očistou, což je rituální koupel prováděná podle přesných pravidel. Tělo není dovoleno balzamovat, ale před zahalením do prostého bílého rubáše, který mrtvolu zcela zakrývá, je možné je navonět. Vkládat tělo do rakve není nutné. Podle islámského zákona by měl pohřeb proběhnout pokud možno ve stejný den, kdy člověk zemřel, pohřbívát se však nesmí po západu slunce.

Zúčastnit se pohřebního průvodu na pohřebišťě je povinností celé obce, ale stačí, když se dostaví skupina zástupců. U hrobu se vestoje provádí pohřební *salát*, který má čtyři části a pokaždé se řekne: „Bůh je velký!“ Je tu i možnost provést *salát* v nepřítomnosti mrtvol. Když pohřební průvod dorazí ke hrobu, recituje se první *súra* Koránu. Pokud tak ještě neučinili, osoba, která pohřeb vede, těsně předtím, než začnou zahazovat hrob, zašeptá zemřelému do ucha *šahádu*, aby mu připomněla pravé náboženství a správnou odpověď andělům, kteří čekají na přijetí jeho duše. Správný hrob by měl být asi 1,5 až 2 metry hluboký a na jedné straně by měl mít mělkou prohlubeň. Mrtvola se umístí na bok do této prohlubně, a to hlavou k Mekce.

Prorocká tradice obsahuje pádné důkazy pro to, že přílišný smutek a hlasité lkaní působí zemřelému v hrobě utrpení. Nejlepším vyjádřením zármutku a úcty k zemřelému je recitace Koránu, jelikož zásluhy z ní plynoucí se zemřelému přičítají k dobru. Po pohřbu obvykle proběhne přijetí na paměť úmrtí. Například v Egyptě se tento obřad koná čtvrtý den po smrti. Lidé přicházejí vyjádřit soustrast, zapíší se do knihy hostů a chvíli se zdrží, aby mohli naslouchat recitaci Koránu a usrkávat kávu.

Muslimského mučedníka není třeba po smrti omývat, jelikož jeho rány jsou v očích Boha očištěny. Bůh padlého bojovníka odměňuje okamžitým přijetím do ráje. Nad pozůstatky mučedníka se dokonce ani nepronáší pohřební *modlitba*. Zajímavé je, že za mučedníky se nepovažují jen osoby, které zahynou v bitvě na obranu islámu. Mučedníkem je i poutník, který zemře při *hadždži*, nebo člověk, který zemře při recitaci Koránu nebo provádění jiného zbožného úkonu.

Závěry

Uvedli jsme zde pouhé základy islámských obřadů životního postupu, spojených s životním cyklem. Další obřady provázejí přijetí do súfijského bratrstva - obvykle vrcholí předáním záplatovaného šatu, symbolu duchovní chudoby súfijského potulného mnicha. Jiné symboly mohou provázet změnu postavení z novice na vyznavače súfijské cesty. Jde například o darování čapky nebo o vložení ruky žáka do ruky mistra, čímž může dojít k předání mistrovství *baraky* a prodloužení linie o další článek.

Součástí změny postavení jsou v islámu i tituly. Již jsme se zmínili o přívlastku *hádždž* neboli „poutník“. Ti-

tu *šajch* získávají různí muslimové, od mladíka, který se právě naučil nazpaměť Korán, po kteréhokoli staršího muže uctívaného pro zbožnost a náboženské vzdělání, třebaže to není profesionální učenec. V Íránu se titul *ájatolláh*, což doslova znamená „znamení Boží“, v dnešní době uděluje výjimečně zbožným a vzdělaným náboženským učencům, kteří mají značný počet stoupenců. Slavný ájatolláh Chomejní, již zesnulý vůdce islámské revoluční vlády v Íránu, byl jen jedním z tisíců uctívaných náboženských vůdců v současném Íránu obdařených tímto titulem.

Na Jávě mnoho muslimských oslav islámských obřadů životního postupu, jako je obřizka nebo svatba, doprovází zaplacené představení klasického stínového loutkového divadla. Stínové divadlo je založeno na pohybu loutek z kůže proti bílému plátnu. Hrají se příběhy, které pocházejí z hinduistických mýtů a eposů, ale mají trvalý smysl a moc v javánském světovém názoru, tak jak je vykládán v islámském rámci. V klasických javánských oblastech, jako je Djokjakarta nebo Solo na střední Jávě, většina hostů především od zámožnějších hostitelů očekává, že součástí oslav svatby bude okázalý projev tradiční vysoké kultury, kterou je právě stínové divadlo doprovázené gamelanem, orchestrem z bicích nástrojů. Podstatné také je, že loutkoherec má v javánském systému hodnot vysoké rituální postavení. Když se tedy řádná islámská svatba - při níž, jak jsme řekli, stačí podepsat smlouvu - zapojí do tradiční javánské struktury oslav, vytvoří dynamiku, která splňuje to, co nařídil Bůh a co sami Javánci zdědili jako starodávný odkaz správného života.